

ségedet, magam is ilyenféle történetet akarok neked elbeszélni. A helyett azonban, hogy a fekete erdőbe, Bretagne-ba vagy Elzászba vezetnélek, a hová — négy szemközt mondva — magad is elmehetnél, túl a tengeren foglak elhelyezni, ama nagykiterjedésű köztársasági fészkekbe, melyet a földrajz antifrázisként Észak-Amerika Egyesült-Államainak nevezett el.

Mintegy tíz éve, hogy egy kis sétát tettem oda, s meglehetősen számú emléket hoztam onnan haza, melyeket, — ha önök bátoritanak — egykor mind egy szálíg elmondok. Most azonban elég lesz egy is.

Már két hete volt, hogy New-Yorkban laktam, s röst tétlenségemet a türelmetlen tevékenység lázával, melynek eredményeit mindenütt láthatám, összhangzásba hozni igyekeztem. Semmi sem nehezebb egy európaire nézve, mint az amerikai élet első s legegyszerűbb szokásaihoz simúlai tudni. Erre tökéletes metamorfózis szükséges. A mi európai életünk az amerikaihoz képest tökéletesen olyan, mint a patriarchalis bárka a gőzmozdonyhoz hasonlítva. Mi rendes és kimért léptekkel szoktunk előre haladni, s miután biztosak vagyunk egykor a célhoz jutni, a késedelmezésekkel nem törődünk; sőt épen e késedelmet nyugalmas ebédre és mély alvásra szoktuk fölhasználni; ha épen egy kicsit elkésünk is, megvár a jó bárka, vagy nem halad igen előre. Semmi sem siettet. Amerikában ellenkezéleg az óra az első, aztán jö az élet, s az ember folyton futni kénytelen, hogy a fáradhatlan mutatót utólréhesse. A yankeenek soha sincs ideje a valóban érdekes dolgokra; ő tenyereiből eszik, pro forma alszik, s csak röptiben szerelmes, mint a légy; ő a valóságos megtestesült sokszorozás, mint a fényképezés. A mi hátra marad az időből, vagyis az amerikai nappal mind a huszonöt órája a munka zabolátlan steppel-chaseének s a vagyonszerzés nyargaló törekvésének van föntartva. A statistika még azon különös tényről is tanúskodik, hogy az amerikai születések előtt is sietnek; ritkán ereszkedik le egy yankee annyira, hogy a hagyományos kilenc hónap alatt születnék meg; a hét hónappal született gyermekek számaránya Északamerikában úgy áll, mint tiz a hathoz. A holtak sebesen vágatnak! *) mondja a vén Európa poezise, míg az amerikai átkozott próza csintalanul azt feleli: a születendők még nehezebben vágatnak.

A nem régen partra szállt európai egészen elkábult a lázas és szédületes légkörben, s hogy föl ne bukják, csöndes útú és methodikus nyugalmanak

*) Célzás Bürger „Lenorájának” eme szavaira: „Hurrah, die Todten reiten schnelle!” Ford.

emlékeibe kell kapaszkodnia. Egyszerre szállja meg őt a száraz és tengeri betegség; lassanként azonban a látvány érdekessége és újdonsága, mely szemei előtt elterül, erőt vétet vele első érzelmei, aztán előrenyújtott nyakkal bele veti magát a hányatott hullámokba, s úszni kezd a közös cél felé ő is. Hála neophitistikus buzgalmuknak, az amerikaizált európaiak csakhamar yankee-k lesznek, és pedig meglehetősen mértékben.

Mi engemet illet, én mint kíváncsi és érdekelten néző szemléltem e perpetuum mobilet, mely szemem előtt elvonult, s még meg is csodáltam volna, ha a meglepetés időt engedett volna arra. Megérkezésemkor egy előváros-félebe szállásoltam be magamat, mely ottlétem alatt készülteket tett világvárossá lenni néhány hét lefolyta múlva. Ez építészeti rögtönzött utcái nem birtak tisztességes keresztény nevekkal; pusztán számozva voltak, mint Németországban a híres reuss-schleuss-greizi dynasztia méltóságos számú Henrikjei.

Amerikában egy város fölépítése kevesebb időt igényel, mint a mennyi szükséges volt Párisban a Rue de Chat lerombolására. Vannak itt fővárost építő vállalkozók, kiknek raktárában egész utcák, mindenféle emléksobrokkal fölékesítve kaphatók. Önök nem hiszik ezt? Pedig ez maga az igazság.

Tehát, egy szép nyári délután épen Astor-House kávéházban, a „királyi város” legkényelmesebb szállodájában henylégettem, mely Broadway, New York e kereskedelmi úterének legszebb pontján fekszik. E kávéházban szoktak összejönni minden délben a Wall-Street bankárai s a leggazdagabb gyárosok, hogy tiz souért, majdnem tiz pernyi idő alatt egy adag beefsteakot kenyér nélkül, és négy óriási újságot — tárca nélkül — lenyeljenek. Mialatt a hús a rostélyon van, az azt elköltendő szintén azon látشانak lenni, annyira sietnek a börtérre, hol az árfolyamok a le- vagy fölszállásban nem várnak rájuk.

Én ép oly keveset törődtem az árfolyammal, mint azon megvető pillantásokkal, melyekkel szomszédaim hosszas tétlenségem miatt mérték tetőtől talpig. Egész békességgel vártam unokatestvéremre és ebédem idejére, a ki és a mi egymásután volt következendő, mivel az első (t. i. unokatestvérem) ebédre hívott meg hoboken-i birtokára, mely New-York egyik legpompásabb külvárosában fekszik.

A meghatározott órában unokatestvérem, egy valódi yankee, töprengő pontosságával érttem jött. Az amerikaiak nem mulasztanak el semmi találkát; és nem tűrik, hogy az ember ott várakoztassa magát. Ha ön azt igéri, mondották nekem birói szigorral, hogy egy bizonyos helyen hat órákor ott leend,

s ha ön hat óra és tizenöt percben még nem mutatkozik, van-e ok arra, hogy azt higgye az ember, miszerint ön kilenckor, avagy épen éjfél előtt fog oda megérkezni? Nagyon sok ügy és házasság szakadt félbe 25 pernyi késedelem miatt.

Unokatestvérem, kit mi Berman úrnak fogunk nevezni, (csupán azért, mert így hívják) nem jött magánosan: egy fiatal, szőke ember, valódi yankeejelleg, volt társaságában; magas, sovány, hosszú sima hajjal, égkék szemekkel, merész pofaszakállal, balkezének kisujján nagy gyémánt gyűrűvel és keztyű nélkül. Az észak-amerikai szorosan véve nem mások, mint egy kissé nagyított kiadású angolok; de nem tudom, milyen emberi valami van rajtuk, majdnem naiv valami, mi őket a kontingens embereihez közelíti, s ezekkel megkedvelteti. A fiatal ember, mint Richill úr lön nekem bemutatva; fia volt egy virginiai ültetvényesnek, s New-Yorkba csak azért jött, hogy közeli házassága folytán nászajándékokat vegyen. Richill úr rögtön franciául szólított meg, s Lafayette-t kezdé dicsőíteni: ez az udvarlási forma, melyet az amerikaiak az európaiakhoz intézni szoktak; aztán igen sok kecsesce mondá, hogy igénybe veendi civilizált izlésemet házassági bevásárlásainál.

— Ez tán nem igen leend sürgős, — mondám, — mivel azt hiszem, hogy ön néhány napig a „királyi város” örömeit fogja élvezni?

— Bocsánatot kérek, uram, — viszonzá, — én csak néhány napig maradok a városban. Jegyesem máttól számítva nyolc nap múlva várni fog, s ön jól tudhatja, hogyha az amerikaiak rabszolgákat tartanak is, ők a magok részéről adott szavuk rabszolgái.

Az úton, melyet Berman úr birtokáig tennünk kellett, — s mely a vasúton téve, a várost szelé át, hajón pedig azon tengerágon vitt keresztül, mely a fővárost, a vidám kinézésű Hohoken külvárostól elválasztja; — társalgásunk leginkább egy tárgy körül forgott, mely akkor a legégetőbb napi kérdés volt, s melyet Richill úr utósó szavai hoztak szőnyegre: a rabszolgaság kérdése. Becher-Stowe asszony vádló könyve épen akkor jelent meg, s ez akkor még az „Egyesült-Államok”-ban is nagy izgalmat költött. E kis könyv, lehet mondani, volt a szikra, mely a rég aszályossá vált löporra hullt, a csepp, mely kiönté a telt pohár tartalmát; bizonyítja ezt az a hallatlan polemikus küzdelem, melyre megjelenése jel és induló pont gyanánt szolgált, s mely eleintén cikkely és röpiratokkal kezdve, jelenleg ágyukkal végeztetik be. *)

*) E beszély 1865-ben íratott, midőn a rabszolgaság felszabadítása végett Északamerikában kegyetlen harc folyt. A fordító.

(Folyt. köv.)

„Az anyák bűne.”

(Regény négy kötetben. Írta Tóvölgyi Titusz. Pest, kiadja Heckenast Gusztáv, 1868.)

I.

(B.Zs.) A mit eddig a legsötétebb kedélyű regényírók — kik ismerték az emberi szívet legfenekeig, és az életet minden hiábavalóságával és vétkeivel, — nem tettek, nem mertek tenni: azt megtette Tóvölgyi e regényben, oly élet- és emberismerettel, melynek csekélységéről, szük voltáról e négy kötet minden lapja tanúskodik. Thackeray lady Esmondjával, Beatrix és Ferenc anyjával, Sollohub az „Előkelő világ” sokat kínlódott és bukott hőseinek együgyű, öreg, szerető szülőjével: a sötét képek és keresett árnyak közül fölemel, vigasztal, majdnem kiengesztel.

A nagy írók pesszimizmusa által is eddig még meg nem sértett érzéshez, szívhez kiméletlen kezekkel nyúl az előtünk fekvő kötetek szerzője. Három anyában mutatta be az „anyák bűnét.” Az egyik kész lányát az első jelentkező vevőnek eladni, csak hogy pénzhez jusson; a másik lánya szerelmével akar megszökni, de annak töre útját állja; a harmadik szeretője kedvéért a bűn örvényébe s a szerencsétlenség karjai közé dobja lányát. Még a negyedikre is akart sütni valamit, de már ez egyáltalában nem sikerült neki. Ennyi is elég tán arra, hogy kimondjuk, miszerint erkölcsi visszatetszés és vád nélkül nem tehetjük le Tóvölgyi könyvét kezünk közül. Társadalmi helytelenség, félszégesség, vétek helyett ostoradalmi, mely egy anyáé lehet, de semmiesetre sem az — anyáké.

Pedig hogy ő nem kivételkép mutatta be ama ki-

vételeket a természet rendje alól, kitetszik abból, hogy három olyan anyát festett, sőt négyet akart, s hogy regényét, midőn annak majd minden szereplője elpusztult a föld színéről, mintegy vádlólag végzi, mondván, hogy: mindez az anyák bűne miatt történt. Összekutatta az „anya” név legalábbvaló viselőit, s ezekre mutatott, hogy: — lássatok anyákat; lássatok, az se tiszta, a mit egyedül tartott annak az elkeseredett; az se igaz, a miben egyedül hitt; az is nevétséges, a mit egyedül nem kacagott ki. Tudni, hogy ez volt célja egy regény írójának, hogy ezt tüzte ki maga elé tán egy rossz órájában: ez elég szomorító, levertő dolog. Vagy az volna legalább, ha nem lenne meggyőződésünk, hogy mindezt nem gondolta meg. Tóvölgyi, mielőtt regényének írásához fogott, egy gonosz anyát akart festeni, s hogy „Anyák bűne”-nek nevezhesse regényét, keresett ez egyhez még kettőt, vagy harmat. Szabad-e ezt tenni, így cselekedni regényírónak s általában írónak? Semmiesetre; de e meggondolatlanúság kisebb hiba, mintha öntudatosan törekedett volna az említett célra.

Abbeli meggyőződésünkben, hogy a regény említett alapja meggondolatlanúság szüleménye, megszálltalanul bennünk az „Anyák bűne”-nek meseje, kompozíciója, kidolgozása, képei, ötletei, nyelve, melyek mind gyors munkáról, sietségről, elhamarkodottságról tanúskodnak. A szerző föllengős előszavában be is vallja, hogy a négy izmos kötet három hónapi munka születt; de ez korántsem mentő ok a kritika szemében. Hogy a kompozícióhoz hozzá szólhasunk, lássuk a mesét:

Tályai Alfréd, író, „kinek kár volt megszületnie” (legalább e regényben) megszeret egy piperkőc lányt, Leiningert Johannát. Kiszabadítván imádoztját

az aggteleki barlang egy mélységéből, ennek iránta érzett hálája szerelemmé fokozódik. De ott van a pénzszomjas anya, ki Bécsben a dúsgazdag Grafenberg lovag holdkóros fiának nagy összegért kötelezte le lányát, s most még nagyobbért az öreg Lovassy gróf kezére akarja játszani; de úgy, hogy Grafenberg a dologból ne tudjon meg semmit. Más akadályai is vannak szerelmöknek: Bogics Mária, ki Alfrédbe, és Náci, ki Johannába szerelmes. Mária ajánlatára egy éjjel a Bogicsék kertjében találkoznak Alfréd és Johanna, de e találkozást a részeg Náci és barátja — Jankó — megzavarják. Alfréd ott feleli testvéreinek, Katinkának levelét, melyben szemére hányja, hogy nem ír neki, s tudatja vele férjhezmenetelét. Másnap Mária egy gyöngysorral, mely előbb Grafenbergné volt, azután hozzá, s végre Lovassy grófhöz került, fölvilágosítja némileg Johannát anyja terveiről. A szerelmesek új találkozására Leiningertnél szintén szerencsétlen véget ér. Náci és Jankó épen akkor akarják Johannát elrabolni, s a zajra fölébred az anya. Alfrédde, elmondván előtte a gyöngysor történetét, elhiti Mária, hogy szerelmese csak játszik vele, és háta mögött kineveti. Ehhez járul még, hogy a szintén félrevezetett Johanna az Alfréd levelét visszaküldi. Ennek kezébe pedig a Katinka levelet juttatja Mária, mire a kétségbeesett lány rögtön kész Lovassy gróf új-révi kastélyába menni. Innen csak végzetes pillanatokban találkoznak a szerelmesek, s boldogságuk kapuja örökre bezárul. Az öreg Grafenberggel is tudatja Mária az egész dolgot, mire ez minden összeköttetést megszakít Leiningernél, ki most egyedül elrabolni s a zajra fölébred a gróf iránti gyűlöletből fölgújtják az új-révi kastélyt. De Lovassy nincs ott. Johannát pedig, szoba-

lányát, Erzsit és anyját az épen odaérkezett Alfréd megmenti, kire Náci az erdőben rálő, Leiningerné meg halálból ráfogja, hogy ő gyújtotta föl a kastélyt.

A második rész elején Lipcsébe vezet a szerző, hol Lovassy — nem tudni, mi okból? — Grandieu név alá rejtve, s magánál tartv. Leiningernét és lányát, hallatlan pazarlást visz véghez. Mulatság mulatságot, lakoma lakomát ér nála, melyeknek királynéja Johanna, ki előtt Alfrédet végkép elvadták. Itt ismerkedik meg Tóváry és Harcsási nevű magyar diákokkal. Alfréd ezalatt Új-Réven lakik, s napjait ábrándozásban és egy regény írásában tölti, mely saját sorsát lesz megörökítendő. A titokteljes Samu gazdának bájos szultánja, Talifet itt szeret bele. Egy alkalommal meglátogatják őt magányában anyja és Erzs, s az utóbbi Samu gazda láttára rémülten menekül, hasonlót tanácsolva Alfrédnek is. Ez megfogadja a jó szót, s nemsokára megtudjuk Erzs történetét, melyben egy kapitány s az előbb szintén katonáskodott Samu gazda játszanak rémes rabló- és gyilkos-szerepet. Ez üldözi Erzsit, azonban Alfréd megfogja, hanem egy nem halálos golyó leterítvén őt, a gazember elmenekül. Bosszút esküszik a Schiffer család ellen, melynek gyermeke a Tályai álnevet viselő Alfred. Épen Bécsben vannak ez időben Darázs Jankó és Bogics Náci, kiket testvére bőven el lát pénzzel és utasításokkal, hogy keressék föl Johannát és Náci vegye feleségül. Ily módon hiszi, hogy majd ő is hálójába keritheti Alfrédet. Mintha mindez oly könnyen menne! A két derek ifjú Heptheles körmei közé kerül, ki senki egyéb, mint a magát már Frodellinek nevező Samu gazda cinkostársa, az egykori kapitány. Miután Frodelli egy hallesővön át megtudta az új-révi tüztörténetet, ezzel fenyegetve ráveszi őket, hogy megígérik, miszerint a Schiffer családot ki fogják irtani. Heptheles és Frodelli azonban maguk is gondolkodnak. Először is Alfrédnek tudtára adják Johanna hollétét. Az ifjú Halleba megy, s miután kedvese férfiruhában a diákok között szokott dőzsölni, egy harcias összejövétel alkalmával egy kis német városkában találkoznak. De Alfréd nem szól hozzá, megverekszik Tóváryval, a ki elcsábította, s visszamegy Halleba. Itt találkozik Talifettel, ki utána jött, s elmondja neki élettörténetét. Egykor szerelmese, most szenvedélyes gyűlölője Frodellinek. Figyelmezteti Alfrédet, ki ellen gyilkolási merénny is történik, hogy övét otthon veszély fenyegeti, s elűtazznak.

A borzalmasságok a harmadik részben érik csak el tetőpontjukat. A veszély már megvan. Erzs és Schifferné Bécsbe csalatnak, s Heptheles abba a börtönnél alakított szobába zárja őket, melyben Szalókiné, — az Erzs anyja, a kapitány hajdani szeretője és bűntársa — már 12 (mond tizenkét) esztendeje szenved, a nélkül, hogy ez a rendőrségnek, vagy akárkinek is, a kit nem illet, tudomására esnék. Alfréd és Talifet tehát későn mennek haza. A vasúti állomáson Schiffer várja nejét és Erzsit; de ezek nem jöven, haza felé hajt. Az erdőben útját állják Jankó és Náci, s az utóbbi lelövi a kocsist. Alfréd megérkezik, Náci kézre kerül, Jankó megmenekszik. Otthon elmondja a rossz hírt, s mikor el akarják fogni, agyonlövi magát. Johanna ezalatt szakít a gróffal, kinek Frodelli nagy pénzért megígéri, hogy megszerzi a leány vonzalmát. Ugyanakkor szerződik Leiningernével, hogy Grafenberg Fülöppel, kinek atyja már meghalt, elvéteti Johannát. Az utóbbi történik meg. A menyegző éjszakáján a holdkóros férj, s utána neje átmennek a Heptheles szomszédos házába, hol az asszonyokat épen akkor szándékoznak élenyvel megfojtani. De megérkeznek segítségükre Schiffer, Alfréd és Talifet. A gazemberek beszólítanak három óriás gyilkost. A csatában Frodelli, Fülöp, a három óriás és Alfréd elesnek. Ennek sebéből mérget szí Johanna, s meghalnak mindakettő. Eltemetik őket az új-révi hegyen, melyről Talifet a mélységbe taszítja Leiningernét.

Eddig a mese. Hasonlít egy zenedarabhoz, melyben vannak sikerült hangok, de az egészet nem értjük. Nincs benne semmi kapocs és a vége egy éketlen disharmónia. Ez marad aztán meg a hallgató lelkében, a ki örül, ha nem kell rá gondolnia. Egységet, kerekességet hiába keresünk a történetben. Két, sőt három mese ez, melyek összefüggének ugyan, de minden szükségszerű kapocs nélkül. Az Alfréd és Johanna története, mely az első részt kitölti, egészen különálló a többiekétől, s ugyancsak erőszakolt kötélekkel van ezekhez fűzve. A két szerelmes a Bogics családdal játszhatná azt a többi nélkül. Az Erzs és Frodelli története megint önálló és semmi szükség nincs társaira. A Talifet hosszú novellája meg csak arra való, hogy legyen, a ki Leiningernét le taszítja a hegy tetejéről. Fölfogjuk és értjük mi az epizódok szükségességét, de legyen célja az epizódnak: hangolja valamire, készítse elő az olvasót, vagy világosítsa meg egy-egy személy lelkét, vagy legalább ezorakoztasson; de sohase szakadjon el a fonal, mely az a tulajdonképeni meséhez fűzi, s ne nyúljon annyira, hogy egy, a regény nyel párhuzamosan haladó történeté váljék. Itt pedig ez az eset. A véletlen bonyolítja a mesét, a véletlen vágja ketté,

mert e regény befejezése, a helyett hogy legombolyitná a mese fonálát, ketté vágja azt. Ha Schiffer, Alfréd és Talifet egy órát késnek, vagy véletlenül nincs holdvilág és Fülöp nem mászkál egyik házról a másikba, — a végtelenig nyújthatnák még a mese. Ha élesebb szemmel boncoljuk ezt, meg fogjuk látni, hogy a különböző történetek voltaképen csak ott érintkeznek egymással, a hol szereplőiket együtt koncolják le, mérgezik meg és lövöldözik agyon. De legyen elég ennyi a kompozícióról. Térjünk a regény többi oldalára.

Fővárosi hírek.

* **Képviselőház.** Az elnök a beérkezett iratok közt említi Pécs városa Madarász-párti választóinak kérelmét, kik a választást megsemmisíttetni kérik. Különb az ülésnek nevezetesebb mozzanata nem volt. Mióta Szentiványi elnök fölkerlte a képviselőket, hogy szorosan a tárgynál maradjanak: a ház hamarabb eljut a napirendhez, mely most adótörvényjavaslatok tárgyalásából, rideg százalékokból áll. A tegnapi ülésből mindössze annyit emlíünk meg, hogy az igazságügyér felelt Simonyi múltkori amaz interpellációjára, hogy a hétszemélyes táblák bírái miniszteri ellenjegyzés mellett nevezettek-e ki? Azt felelte, hogy az ellenjegyzés azért nem történt meg, mivel a bíróság ugyanis nem sokára újjá lesz szervezve. Deák Ferenc a válaszzsal nem volt egészen megelégedve, s a bírák kinevezése iránt határozati javaslatot terjesztett elé.

* **Deák Ferencnek** sok baja lehet a hozzája folyamodókkal. Minap — mint olvassuk — egy a mexikói udvarnál szolgált szakácsné kereste föl, hogy tartson mellette beszédet a képviselőházban, s Mexikóban hátramaradt bérét fizettesse ki a miniszteriummal. — **Hugó Károly** is írt Deákhhoz nem rég egy levelet. Ha — úgy mond — fejedelmektől nem fogad ön el érdemjelt, fogadjon el tőlem, a poesis fejedelmétől, azon különös érdemért, hogy az én sürgető adósságaim egy részét fizesse ki; s az érdemjelt tartsa meg, vagy ajándékozza a muzeumnak. — Deák pénzt küldött Hugónak, az arany érdemjelt pedig a muzeumnak adta.

* **Tegnap d. e. 10 órakor** két sajtó-törvényszéki hivatalnok — fegyveres őrökkel, kik azonban távolabb maradtak — ment a Bartl-villába, hogy Böszörményi Lászlót felszólítsák büntetése megkezdésére. Azt felelte nekik: hogy nem követheti őket, miután az ítéletet fölbbezé. A hivatalnokok azonban nem tágitottak, mondván, hogy nekik parancsuk van az elfogásra. Mikor aztán Böszörményi meglátta a fegyveres őrokat, így szólt: „Uraim! az erőszaknak engedni kell“ — s felült a kocsiba, és megkezdé fogását a drabant laktanyában számára berendezett szobában.

* **A r a n y J á n o s**, mint akad. titoknok, emlékeztetbe hozza, hogy szeptember 30-ikán következő nyolc pályaföldat határideje jár le: „Római irodalom történetének kézikönyve“, „Festészet egyetemes története“, „Bölcsészeti erkölcsstan kézikönyve“, „Ujabb nevezetes utazók kézikönyve“, (kivált a világ és északi sark körül), „Görög államrégiségek kézikönyve“, „Füvészet alapvonalai“, „Növényzeti földrajz kézikönyve“, „Állati életlen“ (physiologia), főtékintettel az emberre. Jutalma mindegyiknek 300 frt — a m a g y a r h ö l g y e k a l a p i t v á n y á b ó l.

* **A szombati táncestélynek** a lövöldében diszes és nagy számú közönsége volt, s így a gazdasszonyok árvaházának és a bölcsödének bizonyára jelentékeny jövedelmet juttatott. A helyiséget igen jól kivilágították, a tánc vigan folyt majdnem virradtig, s a rendezéssel mindenki meg volt elégedve.

* **C s a n á d y S á n d o r** képviselő úr a múlt szombatot nem jegyezheti oda, hol vig napjai folgyezve vannak. Hévtől elragadva, olyakat mondott, mikért a balközép tisztelteméltó szónokaitól kapott erős leckét. Az adótörvényben a késedelmi kamatról szóló pontot tárgyalták, hogy t. i. a ki nem fizet idején, némi kamattal legyen terhelve. A balközépen pártolták e pontot, s Tisza Kálmán kifejté, hogy ez mennyivel jobb a gyűlöletes executióknál. Csanády-nak azonban nem tetszett. Emlegetni kezdte a „szegény népet“, s midőn kiabálták, hogy „maradjon“ (t. i. a „késedelmi“ pont), a tűz elragadta, s kimondá: vigyázzanak a maradjont kiabálók, mert ha a nép érezni fogja erejét és hivatását, ők maradnak otthon! — **Tisza Kálmán** felállt e fenyegetésre, és nemesen mondá, hogy őt nem az vezeti: otthon marad-e vagy sem, hanem a közjó; ellenben Csanády beszéde annak a föltevésnek ad helyet, mintha ő csak azért beszélne, hogy otthon ne maradjon. Volt éljen és taps. **C s a n á d y** menteni kezdé magát, de ismét sértett, említve azokat, kik a nép javát nem viselik szívükön. Erre aztán nagy zaj támadt, s **Tóth Vilmos**, ki mióta megszűnt jegyző lenni, a közbeiktatásokban szereti érvényesíteni érces hangját, az elnök felé fordult, hogy e sértegetésért utasítsa rendre. **S o m s s i c h P á l** tehát fölállt, intve Csanádyt, hogy válogassa meg a szót, s ne beszéljen

olyat, mintha itt volnának képviselők, kik nem teljesítik lelkiismereti kötelességüket! S hátra volt még **B ó n i s S á m u e l**, e tisztelteméltó ellenzéki szónok, ki ezúttal súlyos bombákat dobott Csanády fellegváraira. A mit kiejtett — úgy mond, — az több, mint véleménytürelmetlenség, az már d e n u n c i á t i ó a nép előtt, de a mire — mint **ü r e s s z ó r a** — a józan nép nem szokott adni semmit! E süjtő szavakra aztán Csanády Sándor neki pirulva némtűt el. Tanulság belőle az, hogy ennyi kitűnő és önértetes férfi előtt meg kell ám fontolni minden szót, különben kész a — kudarc fekete levele.

* **Rózsavölgyi** és társánál két új hangjegy-füzet jelent meg. Egyiknek címe: „Jaj be pompás“, négy magyar szerzeménnyel, zongorára írva s ifjabb Ullmann Károlynak ajánlva. A másik címe: „A mit a nők legjobban szeretnek“, tarka színes címlappal, melyen öt szerelmi jelenet rajza van, s öt dallal, Komócsy József szövegeire. Sipos Antalnak van ajánlva. Ára egy-egy füzetnek 60 kr.

* **A „Honvédalbum“ tárgyában.** — A t. előfizetők megnyugtatóra jelenthetjük, hogy az album már megjelent, s szétküldését is megkezdtek. A szétküldés azonban azon idő- és sorrendben történik, a mily rendben történt az előfizetések beküldése. Reklamációkkal tehát csak azután kérjük hozzánk fordulni, ha majd jelentették, hogy az album már minden előfizető részére megküldetett, s mégis találkoznék valaki, a ki példányát nem kapta volna meg. — Pest, jul. 12. 1868. A „Honvédalbum“ kiadóhivatala.

* **A Thaiszpörben** hozott ítéletet — hirszerint — a városháznál fölbbezní fogják. Kár lenne. E pört, melyben a közvélemény rég ítéletet hozott, jobb volna elfelejtetni azzal, hogy a város oszlopos hivatalnokai ezentúl magán torzsalkodásaikat ne hurcolják a nyilvánosság elé, hanem válllatve mozdítsák elő a közügyeket, a város javát. Ezt kívánják tőlük a választók, kik őket a község főpolcaira emelték.

* **A gazdasszonyok egylete** — az árvaház és bölcsöde javára — jul. 19-dikén (vasárnap) fogja megtartani nagy ünnepélyt az újpesti szigeten. A részletekről falragaszok adnak tudósítást.

* **A Cinisellircikuban** vasárnap Garibaldi vörös ingeseit tapsolta s éljenzé a közönség. A harci képek a pápai katonák ellen nagy elismeréssel találkoztak.

* **A nagy gőzhajótársaság** ellen igen zúgolódnak a budapestiek, még pedig méltán. A két város közt közlekedő gőzösek maig is oly kicsinyek, mint tíz-tizenöt év előtt, midőn felényi ember sem járt rajtok. Most néha úgy szorong a földözet a közönség, hogy nem csak a férfiak, hanem a hölgyek egy része is kénytelen állva várni be a kiszabadulás édes percét. A terem, a léposók mind tömve vannak. S ez így megy óráról órára, a kényelmetlenségnél csak a közönség türelme nagyobb. S teszi ezt egy gazdag társaság amaz ország fővárosának mivel kö-zönségével, melyből fölgazdagodott. Ily körülmények közt legalább a sajtónak kell tolmácsolni élenken a közönség méltó panasztát mindaddig, míg a társulat vagy nagyobb és kényelmesebb gőzöskéket nem ad a két part közt közlekedésre, vagy pedig legalább is azt nem eszközli, hogy a hajók félóránként induljanak.

* **A vasárnapi számunkban** közölt harmadik müncheni levél alól tévedésből maradt ki az író: Vajda Viktor neve.

* **Rövid hírek.** — A császárfürdő hol-napi táncvigmában villanyfényvel fognak, mint Párisban szoktak, világítani, mely ha jól sikerül, az egész gyógyudvart ragyogó sugarakkal hinti be. — Szigligeti „Régi magyar színészet Budán“, (1833—1837-ig) címmel igen érdekes cikksorozatot indított meg a hivatalos lap tárcájában. — **B. E ö t v ö s** Ilona és Náway úr esküvője aug. 22-dikén lesz a svábhegyi kápolnában. — A primás 300 frtot adott a történeti egyletnek a végett, hogy az Olaszországban lévő Mircse úr azonnal másolni kezdje Hyppolit bibornok s esztergami érsek érdekes számadási könyveit. — A kereskedelmi ügyesség dr. Hantken Miksa múzeumi őrt a földtani társulat szervezésével bizta meg. — **Kármán Lajos** központi ügynöksége a szegény sorsú feleknek ingyen szolgálnd, s tiszta jövedelméből egy száztólit az írói segélyegyletnek fog adni, s egy más jótékony intézetet is hasonló segélyezésben részesíteni. — **Vidats János** fölhívja azon egyént, ki töle a Nádasdy-Zrinyi kivégeztetésére vonatkozó történeti munkát a végből vette át, hogy azt egy öreg honvéd javára értékesítse: miként akár a könyvet, akár az érte kapott pénzt azonnal küldje el hozzá, mivel azt Kostyán János veterán honvédnek akarja kézbesíteni. — Az **U j v i d é k e n** elfogott Joanovics ügyét is a pestvárosi törvényszék fogja elítélni. — A gyermek kórház számadási kimutatását ez év második negyedéről megkaptuk, s e szerint a bevétel volt 5601 ft 14 kr, a kiadás pedig (melyben az adó 161 ft 17 kr-al van képviselve) mindössze 5428 ft 68 kr; készpénz 172 ft 46 kr maradt. — A **v a k o k** intézetének nö-